

LBRIS

We know
books

Ohara Donovetsky

Vedere cu solzi

EDITURA PENTRU ARTĂ ȘI LITERATURĂ
București, 2025

Cuprins

Păsările.....	7
Uleiul	10
Botezul	12
Babel-pe-Borcea	19
Gladiole.....	26
Cățelul pământului.....	33
Globul ocular.....	36
Baroana cu trompetă.....	42
Fluierul fermecat	47
<i>Mama</i> – compunere.....	50
Borșul din gang.....	55
<i>Scara noastră</i> – compunere.....	61
Șase ascuțitori.....	68
Madam Stella a învățat să tacă.....	72
Specii de cancelarie.....	76
Un urs urât	84
Ca o stăncuță.....	87
Păpușa cu cap de porțelan.....	93
Copii bătrâni și spiriduș de dulap.....	96
Fata babei, gâlceava și divanul.....	102
Să nu vadă gardul	110

Somnul	113
Piatra din pantof	116
Stalin din sertar	119
Fiecare cu primăvara lui	125
Pipi de sparanghel	131
Groapa	134
Tot om	139
Consiliu cu pisică	147
Labă de urs	154
Îi mănâncă de vii	158
Murăture și duminicăți	169
Cu solzi	172
Nasul nostru	175
Lapte din piatră	177

Păsări

C lara s-a trezit mai devreme decât de obicei. În ultimul vis, vecinii se adunaseră ciopor în fața blocului, ca pentru un mare miting sau o importantă ședință. O așteptau pe ea. Unii ieșiseră în fața scării, alții doar scosese ră capetele pe fereastră, toți o priveau în tăcere, iar ea, ținându-se cu mâna de bara de covoare, își făcea curaj. Cuvintele nu-i ieșeau din gâtlee, uitase ce avea să le spună.

Dimineața, la intrarea în bucătărie, s-a împiedicat de prag. Apoi lumina de august i s-a părut vineție. O nemulțumea că nu-și găsisse cuvintele în vis, dar și că era frig. „Ți-a intrat frigul în oase“, i-a zis mama, în timp ce ridica de pe ochiul de plită ibricul arămiu, „ți-am făcut un ceai, n-am cafea, n-am mai primit“. „De ce nu folosești aragazul?“, a întrebat, „n-am mai găsit pe nimeni să mă ajute cu butelia, parcă nu știi cum e“, i-a răspuns peste umăr.

Înainte să iasă din apartament, s-a văzut în oglinda de pe hol. *Arăt de parcă am dormit îmbrăcată.* Gulerul de la cămașa de in era șifonat, fusta în carouri îi juca în talie, iar părul tuns scurt îi stătea în toate direcțiile. Când a ieșit din

bloc, și-a agățat mâneca în clanță. *Poate ar trebui să nu mă duc.* Pe drumul spre stația de autobuz, aflată la doar două străzi distanță, orașul i s-a părut adormit sau pustiu. În dreptul parcului de la biserică, a numărat zece păsări zgribulite, ascunse sub rigolă. „De ce-o fi atât de frig?“, s-a întrebat, privind păsările amorțite și strânse unele în altele.

În august 1988, Clara avea 18 ani și zece luni. Absolvise Liceul Pedagogic din București cu o lună în urmă și primise repartitie la cea mai nouă și cea mai mare școală generală din oraș, care fusese construită pentru copiii vajnicilor muncitori siderurgisti și ai soțiilor lor, țesătoare la fabrica de confecții sau mulgătoare la cea de procesare a laptelui. Și ai altora veniți în același scop, să ducă orașul pe culmi. Clara știa bine lecția, „să fii mândră că ai post în orașul natal“, își tot repeta, așteptând în stația goală autobuzul care nu mai venea și tremurând de frig din toate mădularele.

În autobuz a fost cald și umed și i-a mirosit a varză murată. Când a coborât, a văzut că în partea de oraș careia în copilăria ei i se spunea „la cărămidari“ sau „în câmp“ se găsea un nou cartier, cu sute de blocuri de zece etaje, îngheșuite unele în altele. Un alt oraș se cuibărise la periferia celui vechi, înghițind câmpurile și mahalalele de odinioară.

În dreptul intrării în școală, Clara a ezitat. I s-a năzărit că, după clădire, uscatul se terminase și dincolo de curte se întindea un mare hău, în care, dacă nu va fi atentă, o să cadă. O să strige și n-o va auzi nimeni, pentru că nimeni nu știa de existența aceluia loc.

Când a intrat în cancelarie, o rază piezișă venită dinspre fereastră a orbit-o pentru câteva clipe. Nu a văzut nimic și a salutat cu ochii închiși. A căutat apoi cabinetul directoarei și pe cel al secretarei și i s-a părut că dinspre amândouă luminau uriașe reflectoare care îi supravegheau pe toți. Directoarea semăna cu un vultur pleșuv, iar secretara, cu o nevăstuică.

În cancelarie, a durat minute bune până și-a revenit și a început să le audă vocile și să le simtă respirațiile. Nu a priceput din conversațiile din jurul ei decât că „e august și e un frig să mori, doar 9 grade“ sau „nu se amână vizita, da' nu mai vine el, vine altu'“, ori „să vezi și să nu crezi“, că „nu se mai face bâlciul“ sau „dacă o ține așa, o să ne moară păsările“, în timp ce mirosuri amestecate, petrosin, mentă, benzină, săpun de casă, lapte acru și mușetel pluteau între respirații.

Uleiul

Povestea cu sticla spartă o știam de pe la șase ani. Mi-o spusese mama odată, în piață, nu mai știu de ce. Și de câteva ori și în anii care-au urmat, pe când ne luam rația de ulei și zahăr, era o amintire care-o bântuia.

„Și mi-a fost o milă de ea, sufletul mamei... Am văzut-o de departe, era o femeie mare, ducea în mâini vreo patru sacoșe, dar nu asta m-a făcut atentă, ci strigătul, parcă a înjunghiat-o cineva. Nu mi-am dat seama prea bine ce se întâmplase, abia când m-am apropiat am priceput, era în genunchi și aduna cu palmele, de pe jos, uleiul care se întindea din sticla spartă. M-am gândit că scăpase o sacoșă sau o lovise de ceva și spărsese chiar nenorocita aia de sticlă de ulei, dăduse drumul din mâini disperată, stătea așa, în genunchi, gemea și trăgea spre ea, cu palmele goale, uleiul împrăștiat pe trotuar..., când a ridicat privirea, era rătăcită, ca la oamenii nebuni, am văzut destui la viața mea, da' tot m-am speriat, nu știu ce era în mintea ei, ochii spuneau că era cumplit, părea disperată și neputincioasă, nu se putea opri din adunat uleiul risipit, m-am gândit că

așa faci dacă îți mor copiii de foame sau dacă ți-e atât de frică de, nu știi, o mamă sau un căpcăun de bărbat care te bate, frică până în mădulare, ochii cereau ajutor, gura gemea de ziceai că o durea ceva, nu mai gândea, era pierdută de tot, se văita, bocea uleiul ăla, mi s-a rupt inima, n-am uitat niciodată privirea aia rugătoare ridicată spre trecători, spre mine..., ce era să fac, cum s-o ajut, spune și tu? M-am tot gândit la ea, m-am întrebat de ce-o fi fost așa distrusă, cât de important poa' să fie uleiul ăla și de ce-l aduna ea așa cu palmele, zi tu?"

Mama avea răspunsul. Ea înțelesese de mult cum e cu pierderile. Familie de refugiați, averea lăsată în urmă, plecat peste noapte cu toată viața într-o boccea, povești despre comori îngropate și niciodată recuperate. Ai tot, și apoi nu mai ai nimic. Ce a fost al tău acum e al nostru. Când pierzi atât de multe, înveți repede că n-are rost să te mai apleci după cioburi, cu atât mai puțin după uleiul împrăștiat pe caldarâm. Nici cu zece mâni și încă două vieți tot nu le mai poți aduna. Odată spartă sticla, totul s-a dus.

De ce se sparge sticla, asta e altă întrebare. O lovești din neatenție sau dintr-o întâmplare nefericită. Sau e un joc al destinului, o coincidență, ricoșează o piatră din praștia unui copil. Sau, că tu ai și el nu, o lovește cineva cu răutate. O nenorocită de sticlă de ulei. N-o uiți. S-a spart și nu mai poate fi niciodată la fel.

Botezul

Școala Generală numărul 11 se afla în cel mai nou cartier al orașului. Era un loc în care, până în 1988, Clara nu avusese nici motiv și nici curiozitate să ajungă. De altfel, nici nu știa că există. În copilăria ei, acolo „în câmp“ erau doar maidane și mahalale cu case mici și răzlețite. „Îl iei pe 1 și te lasă exact în fața școlii unșpe“, îi spusese Dora, „da’ vezi că stai în stație de înțepenești, se mișcă ca ochiul mortului“.

Clara nu știa cartierul cel nou, dar știa orașul, acolo unde erau inima și arterele lui principale. Era un târg vechi, lungit de-a lungul unei străzi care a început prin a lega două sate, foste moșii ale unui mare boier pământean ajuns și domnitor, al cărui nume fusese uitat sau ignorat cu bună știință. Pe vremuri, fusese un regiment de călăreți cu misii la Constantinopol, apoi moșie boierească sau domnească. Aflat la cotul Borcei, legat prin Dunăre de lumea slavă și, prin ea, de cea păgână, a atras, în timp, tot felul de aventurieri, negustori, pierde-vară, refugiați, renegați, venetici de toate felurile, rasele și limbile. În căutare de o soartă mai bună sau de frică să nu îi ajungă una

rea, din dorința de a-și pierde urma, au trăit laolaltă, tre-
cuți prin istorii și aventuri încâlcite, români, turci, evrei,
armeni, tătari, greci, țigani, bulgari și alte nații, deseori
fără să știe unul din ce seminție era celălalt.

De când revenise, multe i se păreau străine. Parcul mare
și cel de peste drum, unde se jucase până cădea moartă de
oboseală până nu de mult, Centrul și Piața Mare, hala și
străzile de lângă casă, toate erau pustii. „Madam Livanis,
aaa, păi, a murit săraca acu' doi ani“, „S-a dus și Simianțu,
peste noapte așa, s-a umflat, și dus a fost, și Iosif Geiger, și
Toni Feifă, zici că tatăl dumitale, să mă ierți, duduie Clara,
că zic asta, zici că a tras picioru' după el, cum se spune, și-a
luat toți prietenii când a închis ochii“, „S-a prăpădit Blum,
copiii s-au mutat la zece nivele“, „Ce-a mai trās madam
Blagoe, sărăcuța“, „De Câinele roșu nu știe nimeni nimic,
zice că a rămas dincolo, da' ce, știe cineva?“, „Ai auzit de
Nina, sora lu' Dani, că s-a căsătorit?“, „Așa de tânără?“,
„Păi, ce, era tânără?, îi venise vremea, ce era să facă“, „Gelu
a divorțat de nevastă-sa, ea stă cu fătălăul, mai jos, în locul
lu' dom' doctor, l-a luat fata la București, da' i s-a pus pe
suflet lu' bietu' băiat, ce să faci, asta e, lume“, i-a povestit
madam Tinu, încă de la prima reîntâlnire. Stăteau la ace-
lași etaj, femeia deschisese ușa să o întâmpine, „am văzut
că ai venit, să fii sănătoasă, n-am vrut să te deranjez, am
zis să te las un pic, mai cade omu' dintr-un pom și tot se
odihnește, darmite tu!“.

Clara venise de două zile, locuia în același apartament
în care copilărise, știa deci prea bine că madam Tinu avea

obiceiul de a urmări tot ce mișcă pe etaj și în bloc. Madam Tinu nu mai avea coc și parcă intrase la apă. Era mai vorbăreată și mai îmbunată, nu-i mai sclipeau ochii răutăcios, ca pe vremea când era ea mică și nici nu-i răspundea la salut. „Grea cumpănă ai avut și tu, fată dragă, să rămâi fără tată, s-a dus așa repede, da' lasă, ești tânără, o să treci tu peste toate“, a mai zis madam Tinu, strângându-și buzele a suspin.

Clara a rămas pe hol cu ochii pe fereastra care dădea în fața blocului. Banca în fața căreia se jucau de-a spectacolu' nu mai exista, nici bara mare de covoare, pe care încingeau campionate de paralele, nici cea mică de deasupra rezervorului de motorină pentru legănatul cu capul în jos, nici buteliile de oxigen depozitate în stivă, în laterala stângă a scării blocului, până-n gaura pentru gropiță și cartoane și nici, în laterala dreaptă, containerele din spatele magazinului Select care se transformau când în trambuline de sărituri, când în locuri de ascuns, când în trasee de întrecere la înălțime. Grădina din fața scării A părea mai mică, mai mult de jumătate era acoperită cu ciment, nici urmă de plante agățătoare sau dovleci uriași, nici măcar iarbă, ci doar smocuri de pir printre pietrișuri deversate. Vopseaua de pe coșul centralei termice se coșcovise, treptele de țevă erau știrbe, iar centrala, mută, dezafectată. În dreptul scării B era pustiu. Fie iarnă, fie vară, la scara B se afla Lulu, întotdeauna în partea stângă a scării, Lulu legănându-se pe loc, de pe un picior pe altul sau din față în spate, înainte și înapoi, îngânând ceva

ce numai el știa. Din când în când, bunicul Demetriad se oprea din conversația animată cu câte un vecin, ca să îi șteargă cu batista firul de salivă prelinș băiatului din gura zâmbitoare.

Și-a zis apoi că ochiul ei era responsabil, nu însemna că locul era trist sau că își ascundea firea sau felul, doar că, na, era august, oamenii plecaseră în vacanță sau poate că își schimbaseră obiceiurile odată cu vârsta, nu mai ieșeau în fața scării toată ziua-bună ziua, Lulu s-o fi căsătorit și o fi plecat la casa lui. Blocul 8 cu toate scările lui era liniștit, de parcă cineva pusese o pătură peste locurile cândva animate și gălăgioase, ca să le potolească glasurile și vâltoarea.

În urmă cu o zi, Clara și-a dat seama că și Piața Mare era altfel, că nu mai exista aproape niciun magazin dintre cele ale copilăriei ei, cu castraveți murați, borș, cartofi, ridichi, ceapă, morcovi, mere și pește, bașca ceaprazărie, geamgerie și cizmărie, ci doar câteva răzlețite, și acelea mai mult goale, doar cu pești congelați și creveți vietnamezi, cel de pâine, în care primeai rația de pe cartelă, și cel de sifoane. Pustiu. În Piața Mare nu mai venea nimeni cu legume, în hală suiera vântul. Dispăruse cofetăria din centru, în locul ei era un magazin Electrica, din librăria de peste drum de Primărie nu mai era nici urmă, de parcă nici nu existase vreodată, iar pe ușa bisericii de lângă intrarea în bloc a văzut pentru prima dată un lacăt mare cât un cap de miel. În dreapta intrării flutura un steag mortuar, încă se murea, slavă Domnului.

Cumpănă-necumpănă, tatăl Clarei se prăpădise în anul în care ea intrase la liceu. Pentru județul Călărași fuseseră doar cinci locuri, din orașul ei numai ea intrase, celelalte fete erau din Oltenița și din Curcani. „Ce scandal am făcut ca să-ți primească dosarul de înscriere, mai știi?, inspectorii toți erau din Oltenița, nu au vrut să anunțe locurile și pentru orașul nostru, că nu știm încă, că câr, că mâr, că nu s-a comunicat, că e la Buzău, era primul an când se putea da la cel de la București, au mers pe burtă, că poate nu se află, să le rămână lor locurile, să facă ce vor, noroc că m-am dus să întreb, Dumnezeu drăguțul, nici măcar n-ai fi putut da examen, i-am amenințat că merg până-n pânzele albe, să scape de scandal, și-au primit dosarul“, „ei, mama, lasă“, „tu nu crezi, da' așa a fost“. Nici măcar nu a înțeles prea bine ce i s-a întâmplat, doar că o nenorocire nu vine niciodată singură, plecarea de acasă s-a petrecut în aceeași vară cu moartea tatălui. Toți anii de liceu au fost ca un drum printr-un tunel care nu se mai termina, ca un vis urât cu oameni necunoscuți și probe grele. Liceul nu avea internat, a stat la Marina farmacistă, prietena mamei ei, și apoi în alte patru case, a împărțit viața cu alte familii. Oricât a încercat, nu s-a putut niciodată obișnui cu traiul departe de casă. Familiile care i-au oferit găzduire i-au rămas întotdeauna străine, aveau alte obiceiuri, alte mâncăruri, alte mirosuri, până și alt fel de a-și arăta mângâierea. Așa de repede au survenit în viața ei de 14 ani și-un pic toate schimbările, încât nici măcar nu a avut timp să plângă. Perioadele de doliu, negare, mânie s-au succedat